

อภิธัมมาสำนวนล้านนา : การปริวรรต ตรวจสอบชำระและการศึกษาวิเคราะห์ The Lanna Version Abhidhamma Manuscripts : Transliteration, Verification And Analysis

พระมหาจักรพันธ์ สุรเตโช

PhramahaJakkaphan Suratejo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

วิโรจน์ อินทนนท์

Viroj Inthanon

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University

Corresponding Author Email: watkaokeaw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อปริวรรตและตรวจสอบชำระคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา 2) เพื่อเรียบเรียงคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนาให้เป็นภาษาไทย 3) เพื่อวิเคราะห์คัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาภาคเอกสาร (Documentary Research)

ผลการวิจัยพบว่า 1) คัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา จากวัดสันนิษฐานสะภิกขุ วัดสูงเม่น เมื่อจุลศักราช 1228 มีจำนวน 7 ผูก 403 หน้าลาน เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งอีกฉบับหนึ่งของล้านนา ที่มีอายุถึง 154 ปี เขียนเพื่ออธิบายคัมภีร์อภิธรรม 7 คัมภีร์ มีวิธีการเขียนเป็นทั้งแบบนิสสัยและโวหาร แบบนิสสัยมีการยกคำที่เป็นบาลีมาเป็นตัวแม่บท แล้วจึงแปลความหมายเป็นสำนวนโวหาร บางแห่งมีการอธิบายความเพิ่มเติมโดยยกบาลีมาเพียงบทเดียว การปริวรรต ได้ทำการปริวรรตตามตัวอักษรล้านนาที่ปรากฏ การชำระได้ชำระภาษาบาลีที่มีการเขียนผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ปัจจุบัน 2) การเรียบเรียงคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนาที่ผ่านการตรวจสอบชำระให้เป็นภาษาไทยปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ทำการถอดความแปลความหมายของคำที่เป็นภาษาล้านนาให้เป็นภาษาไทยเพื่อให้ผู้ศึกษาหรืออ่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น 3) คัมภีร์นี้ได้วางโครงสร้างหลักเหมือนกับอภิธรรมปิฎก ทั้ง

การจัดเนื้อหาไปตามลำดับอภิธรรม 7 คัมภีร์ ขยายความตามกรอบบรรณกถา ฎีกาและอนุฎีกา แต่ข้อแตกต่างอยู่การอธิบายสภาวะธรรมเป็นภาษาล้านนา เนื้อหาหลักธรรมในคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา แบ่งออกเป็น 7 หมวด กล่าวถึงปรมัตถธรรม 4 คือ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน ซึ่งจำแนกจิตออกโดย ประเภทต่างๆ เช่น กุศล อกุศล ภูมิ เหตุ เพื่อให้กุลบุตรสามารถเรียนรู้พระอภิธรรมปิฎกได้ง่ายขึ้น

คำสำคัญ: การปริวรรต, ตรวจชำระ, อภิธัมมาสำนวนล้านนา

Abstract

This research has three objectives: 1) to oversee and purify the Apithamma Lanna scriptures; 2) to compile the Abidhamma scriptures and Lanna expressions into Thai language; 3) to analyze the Apithamma scriptures, million idioms Field In this research, qualitative research methods were used, consisting of documentary research

The results of the research were as follows: 1) Apithamma scriptures, Lanna expressions Jajuk by Khanthiya Rasaphikkhu, Sung Men Temple, in the commemoration of 1228, has a number of 7, tied 403 in front of the courtyard, is another important Buddhist literature of Lanna that is up to 154 years old. Written in both Nissai and stylistic styles In the Nissai style, the words that are Pali are quoted as the precedent And then translate the meaning into a rhetorical In some places there is an additional explanation by quoting Pali in only one chapter. The Settlement has paid off the Pali language that has been incorrectly written according to the current grammatical principles The researcher has transcribed the meaning of Lanna words into Thai language for the study or reading to understand better And the content is arranged according to the order of metaphysics 7 scripture expands according to the commentary framework Petitions and petty disciples But the difference is in describing the situation in Lanna language The main content of the Dharma script in the Abidhamma

scriptures is divided into 7 categories, referring to the four main Phramathatham, namely the mind, the mind, the figure and the nirvana, which is classified by various categories such as charity, the holy spirit, in order for the nobility to learn the Buddha Metaphysics easier

Keywords: Transliteration, Verification, Lanna Version Abhidhamma

บทนำ

การทำสังคายนาพระธรรมวินัย หรือพระไตรปิฎกมีมาแล้วหลายครั้ง มีทั้งที่ทำโดยคณะสงฆ์ในภิกขุสงฆ์ และไม่ใช่ภิกขุสงฆ์ ทำให้การนับจำนวนครั้งที่แตกต่างกันไปตามมติของแต่ละประเทศโดยเฉพาะประเทศไทยจะนับการทำสังคายนาในอินเดีย 3 ครั้ง ที่ลังกา 4 ครั้ง และในประเทศไทยอีก 2 ครั้ง ซึ่งในการทำสังคายนาแต่ละครั้งจะมีมูลเหตุและความจำเป็น แกนนำผู้ร่วมการสังคายนา และผู้สนับสนุน โดยรูปแบบการทำสังคายนา ก็มีทั้งการซักถาม และทบทวนพระธรรมวินัยเมื่อเกิดอธิกรณ์หรือข้อสงสัยที่สำคัญๆ ตลอดจนถึงการแปล และการจารึกพระไตรปิฎกด้วย (พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, 2549 : 41) คัมภีร์พระไตรปิฎก ถือเป็นคัมภีร์หลักในการศึกษา และเผยแพร่พระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาลนั้นเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาในแต่ละครั้งจะมีพระสาวกเป็นผู้ท่องจำไว้เสมอโดยในขณะนั้นเรียกว่า “พระธรรมวินัย” เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว พระสาวกจึงมีการรวบรวมให้เป็นหมวดหมู่ ต่อมาภายหลังได้รวบรวมหลักคำสอนแบ่งเป็น 3 หมวด และจารึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษรปรากฏขึ้นในการทำสังคายนาครั้งที่ 5 ที่ลังกา เมื่อ (พ.ศ.433) คือเปลี่ยนการศึกษา หรือสืบทอดจากการท่องจำแบบมุขปาฐะเป็นการบันทึกลงในใบลานถือว่าเป็นการปฏิวัติวงการพระพุทธศาสนาครั้งสำคัญ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2513 : 46) พระอภิธรรมปิฎก หรือเรียกสั้นๆ ว่า พระอภิธรรม เป็นหมวดที่ประมวลพุทธพจน์อันเกี่ยวกับหลักธรรมที่เป็นวิชาการ ว่าด้วยเรื่องของปรมัตถธรรม (มี 4 ประการ อันได้แก่ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน) (สภาวะธรรม) ล้วนๆ พระอภิธรรมปิฎกมีอยู่ทั้งสิ้น 42,000 พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น 7 คัมภีร์ ได้แก่ 1) คัมภีร์ธัมมสังคณี ว่าด้วยธรรมะที่ประมวลไว้เป็นหมวดเป็นกลุ่ม เรียกว่า กัณฑ์ มี 4 กัณฑ์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 34 ข้อ 1-3: 1) 2) คัมภีร์วิภังค์ แสดงการจำแนกปรมัตถธรรมออกเป็นข้อๆ แบ่งออกเป็น 18 วิภังค์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 35 ข้อ 1-2: 1) 3) คัมภีร์ธัตตุกถา แสดง

การจัดหมวดหมู่ของปรมัตถธรรมโดยสังเคราะห์ด้วย ธาตุ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 36 ข้อ 1: 1) 4) คัมภีร์บุคคลบัญญัติ ว่าด้วยบัญญัติ 6 ประการเกี่ยวกับบุคคล (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 36 ข้อ 1-3: 135) 5) คัมภีร์กถาวัตถุ ว่าด้วยคำถามคำตอบประมาณ 219 หัวข้อ อันถือเป็นหลักในการตัดสินเรื่องปรมัตถ์ของนิกายเถรวาท (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 37 ข้อ 1: 1) 6) คัมภีร์ยมก การวินิจฉัยด้วยวิธีถามตอบ โดยตั้งคำถามย้อนกันเป็นคู่ๆ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 38 ข้อ 1-3: 1) 7) คัมภีร์มหาปฏฐาน แสดงเหตุปัจจัยแห่งปรมัตถธรรมโดยพิสดาร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 40 ข้อ 482: 1)

พระอภิธรรมที่พระองค์ได้ทรงแสดงแก่เหล่าเทวดา และพรหมทรงนำมาสอนให้พระสารีบุตรฟังวันต่อวัน (พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่พระสารีบุตรด้วย สังเขปนัย คือ แสดงอย่างย่อ) และพระสารีบุตรจึงได้นำมาสอนต่อภิกษุ 500 รูป เป็นการสอนชนิดไม่ย่อเกินไป ไม่พิสดารเกินไป เรียกว่า นาติวิตถารนาติสังเขปนัย (สุชีพ บุญญานุภาพ, 2535 : 8)

อย่างไรก็ตามในแดนล้านนาแนวคิดเรื่องการสร้างคัมภีร์ไบลานเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนานั้นจะพบได้จากข้อความท้ายคัมภีร์ไบลานหลายเรื่องที่ว่า “โซฎกัะวรพุทธศาสนา 5 พันพระวัสสา” คือตราบไต่ยังมีคัมภีร์ธรรมที่จารึกหลักธรรมคำสอนอยู่ พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่ตราบนั้น หรือพบข้อความที่ว่า “ตราบอายุลาน” คัมภีร์ไบลานทางพระพุทธศาสนาในยุคล้านนามีหลักฐานปรากฏชัดเจน และควรแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในจำนวนคัมภีร์ภาษาล้านนาที่มีการปริวรรตและแปล เพื่อนำองค์ความรู้มาศึกษามีจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นวัดที่มีปรากฏสำคัญ คือครูบาภัญจนอริยญาสีท่านได้รวบรวมคัมภีร์ไบลานทั่วล้านนาและเก็บรักษาไว้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ไปศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคัมภีร์ไบลานที่จารึกคำสอนของพระพุทธศาสนา และได้พบคัมภีร์สำคัญฉบับหนึ่งของวัดสูงเม่น คือ พระอภิธัมมา 7 คัมภีร์แบบนิสสัย จารเมื่อจุลศักราช 1228 อายุได้ 154 ปี ผู้จารคัมภีร์นั้น ชื่อคันทิยารัสสภิกขุ คัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา นี้ เป็นข้อความซึ่งนำมาจากพระอภิธรรมปิฎก แต่การแปลนั้นเป็นการแปลแบบยกศัพท์ของจินตควิล้านนา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำการปริวรรต ตรวจชำระเป็นภาษาไทย ให้ถูกต้องตามหลักบาลีไวยากรณ์ โดยเทียบเคียงกับพระไตรปิฎกฉบับของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะพระอภิธรรมปิฎก/คัมภีร์อัฐฐสาลินี/ฎีกาอภิธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง และให้ได้เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะคัมภีร์ไบลานทางล้านนาอันเป็นภูมิปัญญาที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาชั้นสูงในทางวิชาการสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปริวรรตและตรวจชำระคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา
2. เพื่อเรียบเรียงคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนาที่ผ่านการตรวจชำระให้เป็นภาษาไทย
3. เพื่อวิเคราะห์คัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง คัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา : การปริวรรตตรวจชำระและการศึกษาวิเคราะห์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาค้นเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1) การปริวรรต ตรวจชำระและเรียบเรียงคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนาด้วยภาษาปัจจุบัน/รวมถึงด้านเนื้อหา/ภาษา/สภาวะธรรม ที่ปรากฏในคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา โดยเทียบเคียงกับคัมภีร์อนุฎีกาอภิธรรมและคัมภีร์อัฐสาสนี

2) นำข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่ให้เป็นระบบของมหาวิทยาลัย

3) ศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4) นำเสนอการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบให้คำแนะนำ

แนะนำ

5) นำคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ตามรูปแบบ

6) สรุปและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการที่ ผู้วิจัยได้การศึกษาเรื่อง คัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา : การปริวรรตตรวจชำระและการศึกษาวิเคราะห์ มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) การปริวรรตและตรวจชำระคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา

พระอภิธรรมเป็นคำขยายความพุทธพจน์ คำว่า “อภิธรรม” นั้น มีนัย 2 ประการด้วยกัน คือ 1) อภิธรรมเป็นธรรมที่ยอดเยี่ยมและเป็นวิสัยของพระสัพพัญญูเท่านั้น จะทรงรู้ 2) อภิธรรมเป็นธรรมที่เกินกว่าธรรมสามัญ และบางแห่งไม่ใช่พระพุทธรูปทั้งหมดโดยถูกแต่งตั้งใหม่ประมาณ 100 ปีหลังพุทธกาล (สังคายนาครั้งที่ 3) ความย่อเล่าว่า พรรษาที่ 7 พระพุทธองค์ทรงเสด็จไปโปรด พระมารดาซึ่งสถิตในสวรรค์ชั้นดุสิตและเกิดเป็นเทพบุตรพระนามว่า “สันตุสิตเทพบุตร” โดยในการแสดงธรรมครั้งนี้ก็มีเหล่าเทวดาและ

พรหมหลายแสนโกฏิมาร่วมรับฟังด้วย ซึ่งทรงแสดงด้วย วิตถารนัย หรือแสดงโดยพิสดาร ตลอดระยะเวลาครบไตรมาส 3 เดือน ส่วนในการแสดงที่มนุษย์โลกนั้น พระพุทธองค์ทรง แสดงแก่พระสารีบุตรเถระในเวลาเช้าของทุกวัน และทรงแสดงด้วยสังเขปนัย (คือ โดยย่อ) เสร็จแล้ว จึงเสด็จกลับไปยังเทวโลกอีกในแต่ละวัน จนครบ 3 เดือนในพรรษาที่ 7 นั้นเอง (ขุนสรรพกิจโกศล, โกวิท ปัทมะสุนทร, 2542, น 4)

เกณฑ์การปริวรรต

ส่วนการปริวรรตได้ใช้เกณฑ์การปริวรรตโดยการเทียบเคียงอักษรล้านนา กับ ภาษาไทย ตามหลักการเทียบอักษรของรองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์ ในหนังสือ มังคลัตถปิณีสำนวนล้านนา (รศ.ดร. วิโรจน์ อินทนนท์, 2561, น ฐ - ๓)

คำที่ไม่ได้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ

-คำที่รู้จักันโดยทั่วไปในภาษาไทย เช่น คี เปน กี้, โฟ เปน ไป

-คำที่ต้องการรักษาสำเนียงของล้านนาไว้ เช่น คำที่ผสมกอบด้วย

๒ - กร = ขพระกุล

๒ - ตร = ถร ถรัส, ถราบ, ถริ

๒ - พร = ผ ผะการ, ผะโยชนะ, ผะหมาน, ผารม, ผาสารท,

ผาณะนา, ผาสะจาก, ผากฎ, ผะกอบ, ผะหยา, ผาโมช

๒๖ = พญา (ใช้เมื่อหมายถึงกษัตริย์, เจ้าเมือง, ผู้เป็นใหญ่, หัวหน้า)

หมายเหตุ : คำที่อ่านไม่ได้จะใช้ จุด (...) แทน เนื่องจากการชำรุดของใบลานหรือ หน้าเอกสารไม่ชัดเจน

คัมภีร์อภิมมาเป็นคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนา คือ พระอภิมมา 7 คัมภีร์ แบบนิสสัย จารเมื่อจุลศักราช 1228 อายุได้ 154 ปี ผู้จารคัมภีร์นั้นชื่อ คันธียรสสภิกขุ วัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ คัมภีร์นี้ได้ยกบาลีอภิธรรมและอนุฎีกามาเป็นตัวแม่บท แล้วขยาย ความภาษาบาลีนั้นออกมาเป็นภาษาล้านนา ซึ่งจินตวิเองได้นำคาถาแม่บทส่วนมากมาจากอนุฎีกาอภิธรรม ผู้วิจัยได้ทำการชำระภาษาบาลีที่ใช้ปัจจุบันไว้ในเชิงอรรถด้านล่างและ คงภาษาบาลีของเดิมไว้เพื่อให้เห็นความแตกต่างของอักขระรวมถึงภาษาบาลีโบราณทางล้านนา (อภิมมาสำนวนล้านนา, ตัวล้านนา)

ตัวอย่างการปริวรรต

เทศนาวิภังคทั้งหลายอันมีอายตนวิภังคเพนต้นด้วยลำดับไปเถิงสิกขาปทวิภังค อันถ้วน 14 แล้ว อันจักเทศนายังปฏิสัมภิทามี 5 วิภังคอันถ้วน 15 เล่า จึงกล่าวว่ เจตโส ปฏิสัมภิทา อตถปฏิสัมภิทา ธมมปฏิสัมภิทา นิรุตติปฏิสัมภิทา ปฏิสัมภิทา ปฏิภาณปฏิ

สมภิกษา นี้แล มักว่า ปเภทแห่งญาณอันชื่อปฏิสัมภิกษามี 4 คือ อตถปฏิสัมภิกษา ธรรมปฏิสัมภิกษา นิรุตติปฏิสัมภิกษา ปฏิภาณปฏิสัมภิกษา แล ล้าปฏิสัมภิกษา 4 ณะการนั้น ญาณอันเป็นในอตถะชื่อ อตถปฏิสัมภิกษา เหตุบาลีว่า **อตถญาณํ อตถปฏิสัมภิกษา** ดังนี้ มักว่าได้ญาณอันแนวคกฏหมายยังปเภทแห่งอตถะ เหตุอตถกถาว่า **อตถปฏิสัมภิกษาคติ อตถปฏิสัมภิกษา อตถป** เป็นต้น (อภิธัมมาสำนวนล้านนา, ตัวล้านนา, ผูกที่ 2, หน้าลานที่ 10)

2) เพื่อเรียบเรียงคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนาที่ผ่านการตรวจชำระให้เป็นภาษาไทย

ในการเรียบเรียงนี้ ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างการเรียบเรียงคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนาที่ผ่านการชำระมาแล้วให้เป็นภาษาไทย

ขระกุล เป็น ตระกุล

ถรัส, ถราบ, เป็น ตรัส ตราบ

ณะการ, ณะโยชนะ, ณะมาณ, ณะสาท, เป็น ประการ ประโยชน์ ประมาณ
ประสาท

ผาณะนา, ผาสะจาก, ผากฎ, ผะกะอบ, ผะหยา, ผาโมช เป็น ปรรารถรา
ปราศจาก ปรากฎ ประกอบ ปัญญา ปราโมทย์

พญา เป็น พระญา รำเพิง เป็น รำพิง อันเปน เป็น อันเป็น ทือ เป็น ให้ จึง เป็น
จะ บ่ เป็น ไม่ อาสไหร เป็น อาศัย ล้า เป็น เกิน เป็นต้น

ตัวอย่างการเรียงเรียงเป็นภาษาไทย

ธมมส์คิณี วิคหวา ธมมส์คิณี ยนติ เอตถติ ธมมส์คิณี ธมมา มักว่า กุศลาทิธมมา อันว่า กุศลาทิธรรมทั้งหลายอันเกิดเป็นปรมัตถะ 4 โภฏฐาก คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน ภควตา อันพระพุทเจ้า สคิณียนติ มักว่า สคยหนติ หมายเอา เอตถปกรณชาติย ในปกรณชาติอันนั้น อิติ เหตุตั้งนั้น สาปกรณชาติ อันว่า ปกรณชาติ อันนั้น ธมมส์คิณี ชื่อธรรมสังคิณีแล ธมมส์คิณี หากเป็น 4 อัน คือ จิตตูปปกณฺขนิกฺเขปกณฺข เหตุอตถกถาว่า จิตตวิภตติ รูปยจนิกฺเขโป อตถโชตนา คมภีร์ นิปฺยุณฺณฐานํ ตมปิ พุทฺเธนเทสิตํ ดังนี้ เกินกัณท์ 4 อันนั้น บาลีว่า กุศลารมมา อกุศลารมมา อพฺยากตาธมมา นี้เป็นต้น สงเคราะห์เข้ากับ จิตตูปาทกณฺข จิตตูปาทกัณฺขเป็น 2 คือมาติกาแล (อภิธัมมาสำนวนล้านนา, ตัวล้านนา, ผูกที่ 1, หน้าลานที่ 14)

ตัวอย่างการเรียบเรียงเป็นภาษาไทย

ภทสสลกขณวิภาวนาวตตถนรณสมตถ์ อตเถ ปภทคตฺ ญานนติ อตโถ ตัง
 นี้ อตเถได้เหตุผลคือได้ผลแต่งเหตุคือว่า อตเถ ด้วยวจนตเถว่า อรณโยคนตพโพปตตพโพติ
 อตโถ สภาวะอันใด อันบุคคลพึงถึงด้วยเหตุชื่อว่าอตเถแล เหตุอตเถว่า ตตถ อตโถติ สงเข
 ปโต เหตุ ผล ทิ เหตุ วเสน อรณโย คนตพโพ ปตตพโพ กสมมา ติ วุจจติ ตังนี้ ปภทแห่งอตเถ
 มี 5 คือ ปจจุยสมบุปนนธมม หนึ่ง นิพพาน หนึ่ง วิปาก หนึ่ง กิริย หนึ่ง เหตุอตเถถถาว่า
 ปภทโต ปน ยํ กิจจิจิ ปจจุยสมปนนํ นิพพานํ ภาสิตโต วิปากโก กิริยาติ อิมะ ปยเจ ธมมา
 อตโถติ เวทิตพโพ ตังนี้ เกินอตเถ 4 ประการนั้น เมื่ออตเถใด ปจจุสมบุปนนธมมตั้งนั้น
 พระพุทธเจ้า (อภิธัมมาสำนวนล้านนา, ตัวล้านนา, ผู้ที่ 2, หน้าลานที่ 4)

3) การวิเคราะห์คัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา

โครงสร้างอภิธัมมาสำนวนล้านนา

ผู้ก่	คัมภีร์	หน้าลาน	รวม
1	พระสังคณี	78	1 ผู้ก
2	พระวิภังค์	48	1 ผู้ก
3	พระธาตุกถา	39	1 ผู้ก
4	พระปุคคัลบัญญัติ	55	1 ผู้ก
5	พระกถาวัตถุ	46	1 ผู้ก
6	พระยมก	45	1 ผู้ก
7	พระปฏิฐาน	92	1 ผู้ก
ทั้งหมด	7 คัมภีร์	403 หน้าลาน	7 ผู้ก

ลักษณะการยกพระบาลีและการแปล

คัมภีร์	การยกพระบาลี	การแปล
พระสังคณี	เอตถา อภิธมโม อติเกณฑเถน อภิธมโม ธมมาติเรกธมม วิ เสสสติทีปโก เอตถ อภิสทุโท พหุขเวทนา อภิก กมนตวณณาคี อาทิสฺสูวีย	ตั้งนี้ มากกว่า อภิธัมมบาลีนั้นแปดธัมม อันยิ่งอันวิเสสแวนภิจิตรกว่าสุดตัน ตบาลี เหตุพระพุทเจ้าเทศนาเปน ไฉน 3 ณะการคือ สุดตันตภาขนิย อภิธัมมาภาขนิย ปัญหาปัจฉก อัน เปนนิปเทศแท้ พันสุดตันตบาลีนั้น พระพุทเจ้าเทศนาแบ่งขันธาธิธัมม ด้วยอันเปน เอกเทศ สิ่งเดียว พ้อ ยจักเทศนาเปนอุเทศนิเทศ เปน ตั้งอภิธัมมบาลีนั้นปมี เหตุตั้งอันว่า อภิธัมมบาลีแปดธัมมอันยิ่งอันวิเสส ลวดได้ชื่อว่า อภิธัมม

ในคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนากล่าวถึง บุคคลปัญญาตติใน อุทesar ด้วยอัน
เป็น เอกเทศนา แล้ว ที่นี้จะเทศนาด้วยวิถถารอันต่างจะตั้งเป็นมาติกาแต่ เอก ไปถึง ทสก
ด้วยนัยยะมีต้นว่า สมยวิมุตโต และบุคคลปัญญาจตตาริสจจารนิทิสวา เป็นเหตุไปก่อนปริก
ชิณา แม้นว่า อาสวะ 4 ประการจะสิ้นแก่บุคคลผู้นั้น เหตุปัญญา 2 ประการ คือ วิปัสสนา
ปัญญาแล มัคคปัญญา

ในคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนาก็มี จิตตูปาท 52 คือ เอกนตูปก 21 คือ รูปาว
จร 15 เท่ากับเวณอันเป็นอภิญญาแล ปถมอรูป 3 อเนกนตูปถญุตตา อารมมณิก 31 คอ
อกุศลจิต 15 มหากุศล 8 มหากิริยา 8 มโนทวาราวชชนอภิญญา 2 ตั้งนิพพานนั้นเป็นอา
รัมมณปัจจยแก้จิตตูปาท 19

ในคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนามีคำว่า ฐิติ ตั้งอยู่ยังไม่ดับนั้น ปจฉาต ปจจย
ปจจฉาต วิปยุตต วิปยุตตปจฉาต อวิตต นั้นปัจจยเกิดหลัง ปจจยุป็นนก็เกิดก่อน
เท่ากับยัง ฐิติตั้งอยู่ยังไม่ดับ เหตุตั้งนั้นบาลีจะว่า จกขุยตน์ จกขุวิญญาณธาตฺยา สมปยุตตกาน์
ปุเรชาติ ปจจเยน ปจจโย ตั้งนี้ เมื่อดูในเนื้อหาของคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนาก็พบอยู่เช่นกัน

ในคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนามีคำว่า รสารัมมณ อารัมมณสุทธรณโฑทวารวิธิ โฝฏฐัพพารัมมณ และอารมมณปจฺเจยนปจฺจโย เอว อนาคตฺสญาณ ปยิทารหิ โยเซตพพิตสมานิปพานัน นกสฺสจิจิ รูปาจรสฺส อารมมณฺหติ จตฺตุนิ ราสีณฺหติ วุตฺตัม แม้อนาคตฺสญาณก็พึงโยชนาเหมือนเดียว เมื่อนิพพานเป็นอารัมมณแห่งปุพเพนิวาสญาณตั้งนั้น นิพพานก็ไม่เป็นอารัมมณ แห่งอนาคตฺสญาณเหมือนเดียวนั้น ก็มีคำว่าอารมณฺในสภาวะเช่นกัน

ในคัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนามีการใช้ภาษาบาลีโดยผู้เขียนนั้นจะเขียนเป็นอักษรล้านนา จึงมีประเด็นที่จะวิเคราะห์ว่า การเขียนตัวอักษรล้านนาบางคำโดยเฉพาะตัวบาลีบางคำหรือบางประโยคมีการซ้อนตัวสะกด เช่น ດຸສສລາ ຣມມາ ອຸສສລາ ຣມມາ ເມື່ອຂ້າຣະກາຣາບາລີໄວຍາກຣນ໌ທີ່ໃຊ້ເປັນຫຼັກສູດຣໃນການສຶກຳປັຈຸບັນ ກໍເປັນ ດຸສລາ ຣມມາ ອຸສລາ ຣມມາ ຈຶ່ງເປັນການຊື້ໃຫ້ເຫັນຄວາມແຕກຕ່າງຣະຫວ່າງຕົວອັກຣລ້ານນາທີ່ໃຊ້ເຢັນ

คำบางคำของภาษาล้านนาเมื่อทำการปริวรรตออกมาเป็นอักษรไทยแล้ว จำเป็นต้องแปลความหมายของคำ เช่น ໄຕູ້ເຂົ້ວໄລ = กตเข้าไป เมื่อแปลเป็นภาษาไทย = สงเคราะห์เข้าไป

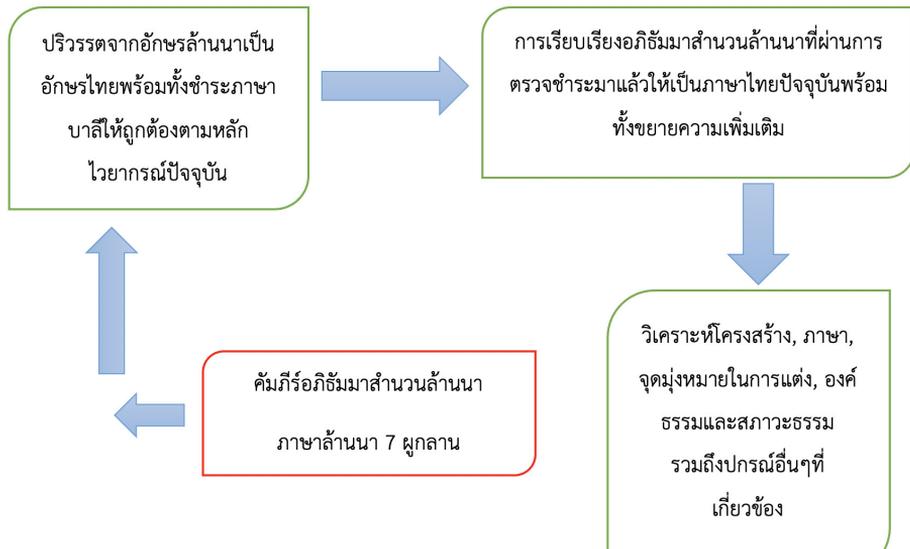
ความหมายของศัพท์ในทางพระอภิธรรม บางคำของภาษาล้านนาเมื่อทำการปริวรรตออกมาเป็นอักษรไทยแล้ว จำเป็นต้องแปลความหมายของคำ เช่น ດວງລວງຊີລຸດຊຽ = กามาวจรกุศลจิตลูกเป่น เมื่อแปลเป็นภาษาไทย = กามาวจรกุศลจิตดวงอันเป็น

อภิปรายผล

อภิธัมมาสำนวนล้านนา แบ่งเป็น 7 คัมภีร์ หรือ 7 ปรกณตามพระอภิธรรมปิฎก โดยผู้จารึกคัมภีร์ได้แบ่งออกเป็น 7 ผูกลาน ผูกที่ 1 พระสังคณี มี 78 หน้าลาน ผูกที่ 2 พระวิภังค์ มี 48 หน้าลาน ผูกที่ 3 พระธาตุกถา มี 39 หน้าลาน ผูกที่ 4 พระปุคคัลบัญญัติ มี 55 หน้าลาน ผูกที่ 5 พระกถาวัตถุ มี 46 หน้าลาน ผูกที่ 6 พระยมก มี 45 หน้าลาน ผูกที่ 7 พระปฏฐาน มี 92 ผูกลาน รวมทั้งหมด 7 ผูกลาน 403 หน้าลาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ดร.วิโรจน์ คุ้มครอง, 2560 : บทคัดย่อ) เรื่อง คัมภีร์สุจิตตาลังการ: การปริวรรต การแปล และวิเคราะห์ คัมภีร์สุจิตตาลังการนี้ เป็นคัมภีร์ที่อธิบายเรื่องเกี่ยวกับพระอภิธรรมไว้โดยย่อ เปรียบเสมือนแบบเรียนเร็วรจนาโดยพระกัลยาณเถระแห่งประเทศพม่า ส่วนการวิเคราะห์คัมภีร์สุจิตตาลังการที่มีต่อการศึกษาพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 3 ผูก การ

วิเคราะห์การเรียนการสอนพระอภิธรรมในคัมภีร์สุจิตตาลังการ โดยพระกัลยาณเถระได้ รจนตามแนวของคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะมีเนื้อหาที่สละสลวยจัดเป็น หมวดหมู่เป็นเรื่องๆ จำนวน 17 หมวด เพื่อให้เรียนรู้พระอภิธรรมได้ง่าย ส่วนในการปริวรรตสอดคล้องกับงาน วิจัยของ (พระศรีวิสุทธิคุณ, 2558 : บทคัดย่อ) เรื่อง คัมภีร์สิวชัยชาดก : ตรวจชำระและ ศึกษาวิเคราะห์ คัมภีร์สิวชัยชาดก เป็นชาดกนอกนิบาต ซึ่งรวมอยู่ในปัญญาสชาดก (ชาดก 50 เรื่อง) สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพระพุทธรักขิต ภิษุชาวเชียงใหม่เป็นผู้แต่ง เมื่อประมาณ ช่วงปี 1974–2068 แต่งในเชิงพรรณนาโดยใช้รูปแบบของคัมภีร์ชาดกในพระไตรปิฎกเป็น หลักในการดำเนินเรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการปริวรรต แล้วจึงสอดคล้องกับงานวิจัย ของ (พระมหาบูรณะ ชาติเมธ, 2559 : บทคัดย่อ) เรื่อง คัมภีร์วิสุทธิมคคคณฐี : การชำระ และการศึกษาวิเคราะห์ การปริวรรตนั้นยังมีส่วนที่บกพร่องบ้างโดยมากเป็นเรื่องอักษรที่ มีลักษณะคล้ายกัน หรือออกเสียงใกล้เคียงกัน ส่วนเนื้อหาของธรรมที่พระสารทสี่ยกมา อธิบายนั้นมักเป็นการอธิบายเสริมคัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิสุทธิมรรคมหาฎีกา คัมภีร์วิสุ ทติมคคจุฬฎีกา หรืออธิบายสรุปให้เห็นเนื้อความส่วนนั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ง่ายต่อการ กำหนดจดจำ งานวิจัยที่กล่าวมานี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปริวรรตคัมภีร์อภิธัมมาสำนวน ล้านนา คัมภีร์นี้ผู้แต่งได้ยกตัวบาลีมาวางเป็นตัวแม่บท แล้วจึงแปลออกมาเป็นภาษาล้าน นนาในการอธิบายตัวสภาวะธรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ศรัทธาสาธุชนได้ศึกษาและรู้ถึง พระธรรมโดยเฉพาะพระอภิธรรม แต่เมื่อถามว่าทำไมจึงไม่แต่งเป็นภาษาล้านนาทั้งหมด เพื่อจะให้ชาวบ้านได้รู้ถึงอภิธรรมปิฎกนั้น ก็เพราะสาเหตุว่า เกรงศรัทธาสาธุชนหรือชาว บ้านทั่วไปจะตั้งข้อสงสัยว่า พระผู้รจนาคัมภีร์ยกเมฆคำสอนนั้นขึ้นมาเอง เหตุนี้ปราชญ์ ผู้รจนาคัมภีร์จึงยกเอาพระบาลีมาเป็นหลักแม่บทหรือตัวมาติกา แล้วจึงแปลออกมาเป็น ภาษาล้านนาแบบศัพท์ต่อศัพท์ หรือประโยคต่อประโยคให้เข้าใจ จึงเป็นเหตุให้เรียกว่า คัมภีร์อภิธรรมแบบนิสสัย มีนักวิชาการบางท่านได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า การรจนาคัมภีร์ธรรม ในลักษณะแบบนี้ อยู่ในช่วงที่บ้านเมืองโดยเฉพาะดินแดนล้านนาว่างเว้นสงบจากภัยอัน เกิดจากศึกสงคราม เมื่อบ้านเมืองเกิดความสงบสุข บรรดาพระสงฆ์ก็มีเวลาที่จะศึกษาพระ ธรรมคัมภีร์ต่างๆ จึงมีเวลาที่จะรจนาคัมภีร์แบบแปลออกจากภาษาบาลีให้เป็นภาษาในท้อง ถิ่นนั้นๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้ศึกษา

องค์ความรู้จากงานวิจัย

การศึกษาคัมภีร์อภิมมาสำนวนล้านนาจะเข้าใจเรื่องของปรมาตมธรรม หรือ สภาวะธรรมอันจริงแท้ตาม ธรรมชาติ ในพระอภิธรรมจะแยกสภาวะออกให้เห็นว่าทุกสิ่ง ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลอะไร ทั้งนี้ คงมีแต่สภาวะธรรมคือ จิต เจตสิก รูป ที่วนเวียนอยู่ในความเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยอาศัยเหตุอาศัยปัจจัยอุดหนุนซึ่งกันและกัน เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป เกิดขึ้นใหม่แล้วก็ดับไปอีก มีสภาพเกิดดับอยู่เช่นนี้ โดยไม่รู้จักจบจักสิ้น แม้ใครจะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม สภาวะธรรมทั้ง 3 นี้ก็ทำงานอยู่เช่นนี้โดยไม่มีเวลาหยุด พักเลย สภาวะธรรมหรือธรรมชาติเหล่านี้มิใช่เกิดขึ้นจากพระผู้เป็นเจ้าของ พระพรหมพระอินทร์ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ เป็นผู้บันดาลหรือเป็นผู้สร้าง แต่สภาวะธรรมเหล่านี้เป็นผลอันเกิดมาจากเหตุ คือ กิเลสตัณหานั่นเองที่ผู้สร้าง

การศึกษาพระอภิธรรมทางล้านนา จะทำให้เข้าใจสภาวะธรรมอีกประการหนึ่ง อันเป็นจุดมุ่งหมาย สูงสุดในพระพุทธศาสนาที่ต้องการให้เข้าถึงนั่นก็คือนิพพาน นิพพาน หมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา ผู้ที่ปราศจากกิเลสตัณหาแล้วนั้น เมื่อหมดอายุขัย ก็จะไม่มีการสืบต่อของ จิต + เจตสิก และรูป อีกต่อไป ไม่มีการสืบต่อภพชาติ หยุดการเวียนว่ายตายเกิด พ้นจากทุกข์ทั้งปวงโดยสิ้นเชิง จึงกล่าวว่านิพพานเป็นธรรมชาติที่ปราศจากกิเลสตัณหา เป็นธรรมชาติที่ดับทุกข์โดยสิ้นเชิงและเป็นธรรมชาติที่ พ้นจากจิต เจตสิก รูป

นิพพานมิใช่เป็นแดนสุขาวดีที่เป็นอมตะและเพียบพร้อมด้วยความสุขล้วนๆ ตลอดนิรันดรกาลตามที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ

การศึกษาพระอภิธรรมสำนวนล้านนาจะทำให้เข้าใจคำสอนที่มีคุณค่าสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะแค่การทำทาน รักษาศีล และการทำสมาธิก็ยังมีคำสอนที่มีค่าสูงสุดในพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นเหตุให้ต้องเกิดมารับผลของกุศลเหล่านั้นอีก ท่านเรียกว่า วัฏฏกุศล เพราะกุศลชนิดนี้ยังไม่ทำให้พ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิด คำสอนที่มีค่าสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวมหาสติปัฏฐาน 4 เพื่อให้เห็นว่าทั้งนามธรรม (จิต + เจตสิก) และรูปธรรม (รูป) มีสภาพที่ไม่เที่ยง ทยอยไม่ได้ ไม่ใช่ตัวตน บังคับบัญชาไม่ได้ มีการเกิดดับ เกิดดับ ตลอดเวลา หาแก่นสาร หาตัวตน หาเจ้าของไม่ได้ เมื่อมีปัญหาเห็นแจ้งในสภาวะธรรมตามความเป็นจริงเช่นนี้แล้วก็จะนำไปสู่การประหามภิเลสและเข้าถึงพระนิพพานได้ในที่สุด

การศึกษาพระอภิธรรม เป็นการช่วยกันรักษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไว้ ให้อนุชนรุ่นหลังและเป็นการช่วยสืบต่อพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรตลอดไป

สรุป

คัมภีร์อภิมมาสำนวนล้านนามีเนื้อหาครอบคลุมกว้างขวาง เป็นคู่มือในการเรียนรู้พระอภิธรรมแบบง่ายๆ สมัยล้านนาโบราณ โดยจำแนกจิตไปตามประเภทแห่งบุคคลในแต่ละภพภูมิ เป็นต้น ซึ่งท่านได้วางกรอบของในการรจนาคัมภีร์เพื่อแสดงความสำคัญของเนื้อหาในคัมภีร์อภิมมาสำนวนล้านนา แบ่งออกเป็น 7 หมวด กล่าวถึงปรมัตถธรรม 4 จิต เจตสิก รูป และนิพพาน ซึ่งจำแนกจิตออกโดย ประเภทต่างๆ ที่แสดงเนื้อหาโดยย่อที่สอดคล้องกับคัมภีร์อภิมมัตถสังคหวิภาวินีฎีกาที่ใช้ในการเรียน การสอนพระอภิธรรมเช่น ในบุคคลเภทกล่าวถึงบุคคล 214 ประเภท แบบง่ายๆ ในหมวดนี้จำแนก บุคคลกับจิต กล่าวถึงบุคคล 214 ประเภท โดยจำแนกบุคคลออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ตามภูมิที่เกิด คือผู้ที่ยังข้องเกี่ยวอยู่ในกามาวจรภูมิ เรียกว่า กามาวจรบุคคล ผู้ที่ยังอยู่ในรูปาวจรภูมิ เรียกว่า รูปาวจรบุคคล และผู้ที่ข้องอยู่ในอรุปปภูมิ เรียกว่า อรูปาวจรบุคคล ซึ่งบุคคลแต่ละประเภทแบ่งตามจำนวนของ ปฏิสนธิจิต รวมทั้งหมด 31 ภูมิ เป็นที่เกิดของบุคคล 214 จำพวก ส่วนอสังขยสัตตพรหมก็เรียกว่า สุกตือเหตุกบุคคล เพราะปฏิสนธิด้วยรูปอย่างเดียว ซึ่งรูปทั้งหลายนั้นเป็นธรรมที่ไม่มีสัมปยุตตเหตุ เหมือนกัน และในนิพพานเภทกล่าวประเภทแห่งนิพพานแบบง่ายๆ คือ นิพพานมี 2 คือ สอุปาทิ เสสนิพพาน เพราะยังมีขันธบัญญัติถูกยึดครองที่

เหลือลงจากกิเลสอยู่ หลังจากภวังคจิตของนิพพาน จิตอนุภาติเสสนิพพาน เพราะยังมีชั้น
 ฌปัญจกที่ถูกยึดครองที่เหลือลงจากกิเลสอยู่ หลังจากภวังคจิต ของนิพพานจิต นิพพานชื่อ
 ว่า อนุตตระ (ยอดเยี่ยม) เพราะไม่มีธรรมอื่นที่ยิ่งกว่าตน และเพราะไม่มี ธรรมที่ยิ่งกว่า ที่
 เหมาะสมเพื่อกล่าวว่า ธรรมนี้ยิ่งกว่านิพพานโดยคุณความดีเป็นต้นที่พระกัลยาณ เถระได้
 รจนามาตามแนวของคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะมีเนื้อหาที่สละสลวยจัดเป็นหมวดหมู่เป็นเรื่องๆ
 จำนวน 7 คัมภีร์กล่าวถึงปรมัตถธรรม 4 จิต เจตสิก รูป และนิพพาน ซึ่งจำแนกจิตออกโดย
 ประเภท ต่างๆ เพื่อให้กุลบุตรสามารถเรียนรู้พระอภิธรรมปิฎกได้ง่าย

บรรณานุกรม

ขุนสรรพกิจโกศล (โกวิท ปัทมะสุนทร). (2542). **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริจเฉทที่**

1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูญาณ.

คัมภีร์อภิธัมมาสำนวนล้านนา 7 ผูกลาน พระคัมภีร์อภิธัมมปิฎก ฉบับวัดสูงเม่น จังหวัด
 แพร่.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539).

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ. (2549). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย.**

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จำลองศิลป์.

วรรณสิทธิ ไททยะเสวี. (2556). **คู่มือการศึกษาอภิธัมมัตถสังคหะ ปริจเฉทที่ 5 วิถีวิมุตต**

สังคหวิภาค. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิแนบมหานีรานนท์.

สุชีพ บุญญาณภาพ. (2535). **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน.** กรุงเทพมหานคร : โดย

พระบรมราชูปถัมภ์. พิมพ์ครั้งที่ 26.

เสถียร โพธิ์นันทะ. (2513). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา.** พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : บรรณาการ.

อภิธัมมัตถสังคหะ, (2545). และปรมัตถทีปนี. พระภิกษุทันตะธัมมานันทมหาเถระ อัครมหา

บัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัดท่ามะโอ.